

NOTY O KSIĄŻKACH

Rocznik Pedagogiczny 40/2017
PL ISSN 0137-9585

**Zbigniew Kwieciński, *The Sociopathology of Education*,
Revised edition, tłum. Piotr Kwieciński, Wydawnictwo Naukowe
Dolnośląskiej Szkoły Wyższej, Wrocław 2017**

Po 22 latach od pierwszego wydania (Z. Kwieciński, *The Sociopathology of Education*, tłum. Piotr Kwieciński, Edytor, Toruń 1995) ukazał się zbiór traktatów, analiz krytycznych, esejów i komentarzy na temat problemów nurtujących edukację w Polsce oraz propozycji ich przewyciężania w postaci hipotez. Tematykę tych tekstów autor porządkuje w sześć następujących grup problemowych: 1) dysfunkcje polskiej edukacji, określone przez autora mianem „błędnego koła kulturalnego zubożenia”, 2) moralnego rozwoju młodzieży w czasie powszechnego ostrego kryzysu, 3) strukturalnej nieadekwatności systemu oświatowego, która prowadzi do radzenia sobie z wielowymiarowymi zmianami w otoczeniu instytucji edukacyjnych, 4) zacofania polskiej pedagogiki jako dyscypliny naukowej, które hipotetycznie prowadzi do hamowania zmian w kształceniu nauczycielskich kompetencji, 5) konsekwencji nieobecności krytycznej myśli pedagogicznej i socjologicznej w publicznej debacie, dominacji dyskursów ekonomicznych i politycznych co przesłoniło sprawy edukacji, 6) paradoksu przemieszczenia monopolu ideologicznego i supremacji etyki katolickiej.

Autor podaje we Wstępie, że teksty adresowane są do szerokiego grona czytelników zainteresowanych związkami zmiany społecznej z procesami socjalizacji i edukacji (s. 11), zdecydował się opublikować je po niemal ćwierćwieczu od pierwszego wydania, ponieważ diagnozy, ostrzegawcze hipotezy i prognozy w niej zawarte są niestety wciąż aktualne (s. 11). W jakim stopniu? Można sprawdzić, do czego gorąco zachęcam. Podjęte przez autora kwestie warto bowiem kontynuować i rozwijać we własnych warsztatach.

Maria Dudzikowa

**Bogusław Śliwerski, *Książki nie(godne) czytania*,
Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2017**

Plebiscyt „Najlepsza książka na lato” to druga w tym roku odsłona cyklu kwartalnych konkursów serwisu.pl – wszystko o literaturze – mówi Sławomir Krempa, redaktor naczelny – 17 konkursowych kategorii pozwala na wskazanie najbardziej interesujących premier wydawniczych ostatnich miesięcy. Wyboru dokonuje grono

profesjonalistów zajmujących się rynkiem książki oraz – równolegle – czytelnicy, głosując za pośrednictwem strony internetowej www.ksiazkanalato.pl.¹

I właśnie w nagrodzonej przez jurorów kategorii „Perły z lamusa” znalazła się publikacja Bogusława Śliwerskiego pod przewrotnym tytułem *Książki (nie)godne czytania*, pięknie wydana przez Impuls (Kraków 2017). Gratulujemy naszemu Koledze zarówno pomysłu na książkę, jak i nagrody.

Tom stanowią refleksje Profesora na marginesie blisko 70 lektur z ostatnich kilkunastu lat, głównie z humanistyki i nauk społecznych. Nie znam klucza doboru tej lektury – jest ona z „różnych pól” (wiele książek z najniższych, ale są i wybitne). O niektórych autorach dziś nie słychać w ogóle, niektórzy zaś rozwinęli skrzydła. Celowo nie podaję nazwisk – zaciekawieni niech zajrzą do nagrodzonego tomu. Ale nie traktujmy go „ciekawostkowo”. Warto dokładnie przeczytać się w narracje Profesora i „podpatrzyć” zróżnicowany sposób pisania o lekturach (forma, język, styl). Obok wnikliwych recenzji są zwykłe notki; ostre polemiki obok dobrotliwych felietonów; niekiedy język „cięty” zaprawiony ironią – ale bez hejtu: szacunek dla autorów mimo braku aplauzu dla ich książek „niegodnych” czytania. Można się wiele z nagrodzonej publikacji nauczyć: jak czytać książki i jak o nich pisać.

Maria Dudzikowa

**Maria Czerepaniak-Walczak, red.,
Doktoranci i studia doktoranckie w Dyskursie prasowym,
Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2017**

Nakładem Wydawnictwa Naukowego Uniwersytetu Szczecińskiego ukazała się książka pod redakcją naukową prof. Marii Czerepaniak-Walczak pt. „Doktoranci i studia doktoranckie w dyskursie prasowym”. O jej wyjątkowości świadczy fakt, że jest ona efektem pozadydaktycznej i samokształceniowej pracy członkiń Naukowego Koła Pedagogów, doktorantek na Wydziale Humanistycznym US. Praca w kole naukowym jest szczególnym doświadczeniem organizacyjnym i poznawaniem mechanizmów administracyjnych, ale przede wszystkim szkołą samodzielności w podejmowaniu inicjatyw badawczych i gospodarowaniu czasem. Jest to bardzo dobra zaprawa do pracy akademickiej.

Wychodząc poza własne pola badawcze doktorantki podjęły wspólną pracę nad rozumieniem sytuacji historycznej, społecznych, prawnych, politycznych i ekonomicznych kontekstów funkcjonowania studiów III stopnia i pierwszego etapu biografii młodych badaczy w warunkach przemian w nauce i szkolnictwie wyższym. W tym celu sięgnęły do informacji prasowych na temat studiów doktoranckich i ich uczestników, i podjęły zadanie poznania treści dyskursu obecnego w przekazach medialnych, konstytuującego reprezentacje ich obrazu oddzia-

¹ Patrz szerzej Bogusław Śliwerski – pedagogblog.spol.com. najlepsze książki lato 2017 (zapis z 13 lipca br.); przede wszystkim patrz strona internetowa www.ksiazkanalato.pl.

lującego na wiedzę i emocje czytelników i czytelniczek wybranych czasopism i gazet. Cezurę prowadzonych analiz (2014–2016) wyznaczają rozporządzenia MNiSW w sprawie studiów doktoranckich. W efekcie powstały teksty zawierające odczytanie informacji prasowych publikowanych w tym okresie, z których wyłonił się obraz studiów doktoranckich jako hybrydy, miejsca dylematów rozwojowych oraz napięć społecznych, ekonomicznych i prawnych. Teksty doktorantek stanowiące pierwsze próby badawcze poprzedzone są wprowadzeniem redaktorki tomu, opiekunki Koła Naukowego, wyznaczającym teoriopoznawcze i metodologiczne podstawy badań.

Maria Czerepaniak-Walczak

W drodze do emancypacji...,
red. Lidia Marek, Małgorzata Mikut, Wydawnictwo ZAPOL,
Szczecin 2017

Wydawanie tomów okolicznościowych jest sztuką trudną. Zwykle mają ten sam schemat – dokonania jubilata (spisane na podstawie dokumentów) oraz teksty korespondujące z obszarami jego zainteresowań bądź wypowiedzi współpracowników, przyjaciół, kolegów. Rzadko zdarza się twórczy, oryginalny pomysł, jakim jest niewątpliwie książka dedykowana prof. Marii Czerepaniak-Walczak (na okoliczność „okrągłej” rocznicy urodzin) przez jej doktorantów. Zgadzam się w pełni ze słowami Wprowadzenia (Małgorzata Mikut), że książka ta jest „wyjątkowa za sprawą zarówno treści rozdziałów, jak i sposobów ich prezentacji”. Tytułowe „pojęcie *emancypacja* oddaje istotę wieloletniej pracy i dorobku naukowego” prof. Czerepaniak, autorki ponad 300 publikacji naukowych, promotorki 26 doktorantów i 5 aktualnie otwartych przewodów.

Książkę złożoną z dwóch części stanowią wydobyte z archiwum 26 autoreferaty prac doktorskich obronionych pod jej kierunkiem na Uniwersytecie Szczecińskim w latach 2000–2015. Autoreferaty to oryginalne wersje bez ingerencji redaktorek książki, a także i autorów. Mimo zróżnicowanej struktury teksty zawierają koncepcje badań osadzone teoretycznie oraz wyniki wraz z krótką interpretacją. Znajdujemy też biogramy autorów opatrzone fotografiami (z dawnych lat).

Brak miejsca nie zezwala mi na omówienie koncepcji badań (i ewentualną dyskusję z nimi), zwrócę tylko uwagę, że tytuły prac doktorskich odbiegają od standardowych (porównaj zestawienia w kolejnych „Rocznikach Pedagogicznych”) np. Milena Gućma *Sukcesy i niepowodzenia pedagogiczne nauczycieli języka angielskiego w szkołach gimnazjalnych w świetle teorii Paulo Freire*; Monika Pawłowska *Uwarunkowania organizacji elastycznych form nauki i pracy w perspektywie pedagogiki emancypacyjnej*; Agnieszka Chmielewska-Długosz *Doradztwo koleżeńskie a kondycja krytycznej świadomości zawodowej pedagogów. Doświadczenia niemieckie*; Renata Borzyszkowska *Uniwersum językowe edukacji w czasopiśmie dla rodziców. Studium przypadków*. Lektura

26 autoreferatów zgromadzonych w jednym miejscu pozwala też śledzić rozwój naukowy samej Promotorki. Zapewne (w ramach emancypacji) dokonała już autorefleksji, być może wespół ze swoim doktorami.

Pierwszą część tomu poprzedzającą autoreferaty oprócz Wprowadzenia (Małgorzata Mikut) stanowi wzruszający esej Lidii Marek *Solilokwium relacji z Mistrzem – zamiast wprowadzenia*. Część pierwszą zamyka Biogram prof. Czerepaniak-Walczak.

Z lektury całego tomu wyłania się sylwetka nauczyciela-mistrza, tworzącego swoim uczniom/doktorantom okazję „emancypowania się w różnych wymiarach” (Mikut, s. 10) i obraz Dobrego i Mądrego Człowieka, serdecznego w kontaktach, z dużym poczuciem humoru. Nie dziwi zatem treść wspomnianej na wstępie dedykacji, którą przytoczę w całości, aby nie uronić istoty relacji łączącej Jubilatkę z uczniami – doktorantami.

Pani Profesor Marii Czerepaniak-Walczak

*w podziękowaniu za nieustanne odkrywanie przed nami
kolejnych dróg emancypacji w życiu zawodowym i osobistym,
za wsparcie naukowe, wszystkie cenne rady na seminariach doktorskich
i za szczególną obecność w naszym życiu*

Doktorzy Pani Profesor

Pozwolę sobie dołączyć osobiste podziękowania dla Pani Profesor (...Drogiej Majce) za wspieranie swoją obecnością kolejnych (chyba wszystkich?) Letnich Szkół Młodych Pedagogów przy KNP PAN, a także nadsyłanie swoich tekstów do redakcji „Rocznika Pedagogicznego”.

Plurimos annos, Szanowna Pani Profesor, Droga Nasza Majko!

Maria Dudzikowa